

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (ЗА ГАЛУЗЯМИ)

УДК 373.2.091.313:316.77

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2025-3-56-68>

FORMATION OF COMMUNICATION SKILLS IN THE PROJECT ACTIVITIES OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Maryna BADITSA,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the
Department of Preschool Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University
32, Ostrozkogo Str., Vinnytsia, 21100,
Ukraine

Марина БАДІЦА,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Вінницький державний педагогічний
університет
імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця,
21100, Україна

baditsamarina@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9487-3325>

Olga GRABIVSKA,

Higher Education Applicant,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University
32, Ostrozkogo Str., Vinnytsia, 21100,
Ukraine

Ольга ГРАБІВСЬКА,

здобувач вищої освіти,
Вінницький державний педагогічний
університет
імені Михайла Коцюбинського

olga.gra2003@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-4952-7063>

ABSTRACT

The article presents a comprehensive analysis of the formation of communication skills in the process of project-based activities of older preschool children. The study is grounded in the provisions of the Law of Ukraine "On Education," the Law of Ukraine "On Preschool Education," and the Basic Component of Preschool Education (2021), which emphasize the development of speech and communicative competence as a key factor of children's socialization and school readiness. It is established that the modern preschool education system requires the renewal of forms and methods of work aimed at fostering children's ability to interact, cooperate, express initiative, and demonstrate empathy. Emphasis is placed on the potential of project-based learning as an integrative pedagogical technology

that enables the practical development of communicative abilities through collaboration, joint planning, discussion, and collective problem-solving.

The article defines the pedagogical conditions, criteria, and indicators for the effective development of communicative readiness within the educational environment of preschool institutions. The structural components of communicative competence – cognitive, emotional, and behavioral – are identified and characterized according to their levels of formation. The research applies a set of methods including analysis, synthesis, pedagogical observation, interviews, surveys, and a pedagogical experiment conducted at the ascertaining, formative, and control stages.

The empirical results demonstrate positive dynamics in the development of children's communication skills under systematic application of project methods: increased readiness for cooperation, improved emotional responsiveness, and enhanced self-regulation. The scientific novelty of the research lies in identifying and experimentally verifying a set of pedagogical conditions that integrate communicative development with project-based activities. The practical significance of the findings lies in their potential application by educators and methodologists to improve the content, forms, and methods of preschool education based on partnership, co-creation, and the humanization of the pedagogical process.

Key words: *communicative skills, project activities, preschool age, communicative readiness, pedagogical conditions, communicative competence, interaction.*

Вступ. Питання формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку визначається низкою нормативних документів України, серед яких Закон України «Про освіту», Закон України «Про дошкільну освіту» та Базовий компонент дошкільної освіти (2021). У цих актах підкреслюється необхідність створення педагогічних умов для розвитку мовленнєвої та комунікативної компетентності дітей, що є основою їхньої соціальної адаптації та готовності до навчання в школі. Саме комунікація розглядається не лише як обмін інформацією, а як процес формування особистості, що включає розвиток емоційного інтелекту, уміння співпрацювати, домовлятися й розуміти інших.

Наукові підходи до цієї проблеми ґрунтуються на працях вітчизняних педагогів і психологів – А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кулик, Н. Голуб, М. Пен-тилюк, Г. Шелехової, Л. Мамчур, Т. Окуневич, М. Вашуленка, С. Караман та ін. Вони наголошують, що розвиток мовлення та комунікативної компетентності в дошкільному віці є визначальним чинником становлення особистості. У сучасних дослідженнях (Бадіца М. В., Бесчастна Ю. М., 2021; Бадіца М., 2025) акцентовано увагу на створенні сприятливого освітнього середовища, яке забезпечує розвиток комунікативної взаємодії, емоційної стабільності та культури спілкування дітей.

Мета статті – обґрунтувати педагогічні умови, критерії та показники ефективного розвитку комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку в умовах освітнього середовища закладу дошкільної освіти.

Методи та методики дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувались такі методи дослідження: теоретичні: аналіз, синтез, систематизація, порівняння, абстрагування, узагальнення науково-теоретичних думок і поглядів та емпіричних даних – для виявлення ступеня розробленості досліджуваної проблеми та з'ясування сутності ключових понять. емпіричні: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний етапи); на констатувальному і контрольному етапах експерименту: бесіда, педагогічне спостереження, використання діагностичних критеріїв. статистичні: кількісний і якісний аналіз експериментальних даних.

Результати дискусії. Початковий етап становлення особистості дитини тісно пов'язаний із розвитком її почуттів, емоцій і переживань. Саме через афективну сферу формується ставлення до себе, до інших людей та до навколишнього світу. Дитина вчиться розуміти власні емоції, розпізнавати почуття однолітків, співпереживати, висловлювати доброзичливість і прийняття. Цей процес і є основою розвитку її комунікативних навичок, адже будь-яке спілкування народжується не лише з потреби обмінюватися інформацією, а насамперед із бажання встановлювати теплі людські зв'язки, відчувати себе частиною колективу й спільно діяти для досягнення мети.

Комунікативна культура особистості – це не просто засвоєння мовних норм чи етичних правил поведінки. Це результат глибокого внутрішнього переживання, в якому поняття, ідеали та цінності поступово стають власним надбанням дитини, її орієнтиром у взаємодії з іншими. В старшому дошкільному віці, коли дитина вже володіє певним життєвим досвідом, відзначається емоційною чутливістю та здатністю до співпереживання, цей процес відіграє особливо важливі барви. Як підкреслює Т. Поніманська, емпатія – це своєрідна «школа людяності», у якій дитина навчається розуміти й приймати емоційний світ іншого [1, с. 57].

Успішний розвиток комунікативної компетентності дітей неможливий без усвідомлення педагогами критеріїв та показників її сформованості. Саме вони дозволяють визначити рівень готовності дитини до спілкування та підібрати найбільш доцільні форми взаємодії, що сприяють розкриттю потенціалу кожного вихованця. І якщо результати виховання ми можемо оцінити за знаннями та навичками, то успішність формування комунікативної готовності проявляється у здатності дітей активно, доброзичливо й усвідомлено взаємодіяти в колективі, брати участь у спільній діяльності, висловлювати власну думку та з повагою ставитися до думки інших [1, с. 57; 4].

Формування комунікативної готовності – складний і багатогранний процес, який охоплює розвиток мовленнєвої культури, емоційного інтелекту, соціальної чутливості та моральної саморегуляції. Він відбува-

ється у взаємодії з різними сферами особистісного зростання й забезпечує дитині здатність діяти у соціально значущих ситуаціях [2, с. 45].

Дошкільний період є особливо сприятливим для розвитку комунікативних навичок, адже саме в цьому віці дитина активно засвоює норми спілкування, вчиться слухати, висловлювати власні думки, аргументувати позицію та долати труднощі у взаєминах. Рівень сформованості цих умінь відображає як мовленнєвий розвиток, так і ступінь соціальної зрілості, готовність до навчання та подальшої адаптації у шкільному середовищі [2, с. 45].

З огляду на це, надзвичайно важливо розробити чіткі критерії, показники й рівні сформованості комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку до проектної діяльності. Вони дозволяють оцінити динаміку розвитку особистості, визначити ефективність педагогічних впливів і створити умови для подальшого гармонійного зростання дитини як активного учасника колективної взаємодії [3, с. 170; 5, с. 530].

В рамках нашого дослідження було продіагностовано 40 респондентів, серед яких – 27 дівчаток і 13 хлопців старшого дошкільного віку, які відвідують Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад № 47» Вінницької міської ради. Метою проведення діагностики було визначення рівня сформованості комунікативних навичок дітей в контексті їхньої участі в проектній діяльності, спільних іграх та групових завданнях.

Під час дослідження основну увагу було зосереджено на тому, як саме діти взаємодіють в команді, висловлюють власні думки, беруть на себе організаторські функції та здатні до конструктивного вирішення конфліктів. Комплекс діагностичних завдань дав змогу оцінити такі показники, як уміння домовлятися, чути позицію інших, формулювати власні аргументи, виявляти емпатію та співпрацювати для досягнення спільної мети.

Для збору даних застосовано методи бесіди та методику Н. Ніжегородцевої «Ранжування мотивів навчання дітей дошкільного віку». Індивідуальні бесіди з дітьми дозволили визначити ступінь сформованості їхньої комунікативної готовності. Запитання були побудовані так, щоб виявити щирі уявлення дитини про важливість спілкування, співпраці, взаємодопомоги та участі в колективній діяльності.

Бесіда включала 10 запитань, серед яких, наприклад:

- «Тобі подобається працювати разом із іншими дітьми під час проєктів?»
- «Чи цікаво тобі розповідати іншим дітям про свої ідеї?»
- «Ти готовий допомогти іншій дитині, якщо вона цього потребує?»
- «Як ти думаєш, важливо ділитися своїми думками під час роботи над проєктом?»

Кожна позитивна відповідь оцінювалася в 1 бал (за винятком запитання 3, де за негативну відповідь нараховувався 1 бал). Максимально можлива кількість балів – 10.

Високий рівень визначався за результатом 9–10 балів, середній – 5–8 балів, низький – 0–4 бали.

Отримані результати засвідчили достатньо позитивне ставлення більшості дітей до спільної проєктної діяльності. Так, в експериментальній групі (ЕГ) 18,8% дітей (4 вихованці) виявили високу комунікативну готовність – вони із задоволенням долучалися до спільних завдань, виявляли ініціативу та прагнення завершувати розпочате. 56,2% дітей (11 осіб) продемонстрували середній рівень сформованості, що характеризувався загальною готовністю до участі, але з недостатньою наполегливістю та схильністю уникати складних завдань. 25% дітей (5 вихованців) виявили низький рівень комунікативної мотивації – вони рідко брали участь у груповій діяльності та вважали навчальну роботу менш значущою.

Подібні тенденції спостерігалися і в контрольній групі (КГ): високий рівень комунікативної готовності зафіксовано у 21,4% дітей (5 вихованців), середній – у 57,2% (11 дітей), а низький – у 21,4% (4 дітей).

Додатково для визначення адекватності сформованих мотивів до участі в проєктній діяльності було застосовано методику Н. Ніжегородцевої, спрямовану на оцінку поглядів вихователів і батьків щодо мотиваційної сфери дітей. Респондентам пропонували набір із шести карток, кожна з яких містила характеристику поведінки дитини з одного боку та відповідний мотив (соціальний, навчально-пізнавальний, оціночний, позиційний, ігровий або зовнішній – не пов'язаний із навчанням) з іншого. Вихователі та батьки розташовували картки за ступенем вираженості мотивів у поведінці кожної дитини.

Високий рівень адекватності визначався у випадках домінування навчально-пізнавальних і соціальних мотивів (ранги 1–2), середній – коли переважали оціночні та позиційні мотиви, а низький – за домінування ігрових або зовнішніх мотивів.

Згідно з результатами ранжування, в експериментальній групі вихователі зафіксували високий рівень – у 18,8% дітей (4 вихованці), середній рівень – у 56,2% (11 дітей) і низький рівень – у 18,8% (4 дітей).

Батьківські оцінки були схожими: високий рівень – у 25% дітей (5 осіб), середній – у 62,5% (12 дітей) і низький – у 12,5% (3 вихованці).

В контрольній групі результати мали аналогічну динаміку. Вихователі визначили високий рівень у 21,4% дітей (4 вихованці), середній – у 57,2% (11 дітей), низький – у 21,4% (4 дітей). Батьки, в свою чергу, визначили: високий рівень у 21,4% дітей (4 вихованці), середній – у 64,3% (13 дітей), низький – у 14,3% (3 учасники).

Загалом результати дослідження показали, що переважна більшість старших дошкільників перебувають на середньому рівні розвитку мотиваційної сфери, де провідними виступають оціночні та позиційні мотиви. Водночас значна частина дітей демонструє наявність соціальних і навчально-пізнавальних мотивів, які поступово набувають більшої ваги в структурі їхньої комунікативної готовності. Це свідчить про позитивну динаміку у формуванні внутрішньої мотивації до взаємодії, спільної діяльності та пізнання через проектну форму навчання.

Охарактеризовані результати дали змогу визначити рівні сформованості змістового компонента мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку до застосування проектної діяльності в закладах дошкільної освіти (табл. 1).

Як свідчать дані таблиці, в змісті мотивації більшості дітей як експериментальної (ЕГ), так і контрольної (КГ) групи переважали мотиви, пов'язані з освітньою діяльністю та позитивним ставленням до майбутнього шкільного життя. Такі мотиви характеризувалися адекватністю соціальній ролі дошкільника і відображали сформоване розуміння цілей проектної діяльності.

Всього в експериментальній групі 81,2% дітей мали високий або середній рівень мотиваційної готовності (20,9% – високий, 60,3% –

Таблиця 1

Експериментальні дані щодо рівнів сформованості змістового компонента мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку до застосування проектної діяльності в закладі дошкільної освіти, констатувальний експеримент, %

Показники	Рівні сформованості регулятивного компонента					
	Високий		Середній		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Наявності мотивів щодо застосування проектної діяльності в ЗДО	18,8	21,4	56,2	57,2	25,0	21,4
Адекватність мотивів соціальній ролі (ранжування вихователями)	18,8	21,4	56,2	57,2	18,8	21,4
Адекватність мотивів соціальній ролі (ранжування батьками)	25,0	21,4	62,5	64,3	12,5	14,3
Кінцевий результат	20,9	21,4	60,3	59,6	18,8	19,0

середній). Аналогічні результати отримано і в контрольній групі – 81% дітей (21,4% – високий, 59,6% – середній).

Разом з тим, в обох групах залишалася частка дітей із низьким рівнем сформованості мотиваційного компонента (18,8% в ЕГ і 19% у КГ). Такі діти не виявляли стійкого інтересу до участі в проєктній діяльності, а їхні дії частіше зумовлювалися зовнішніми чинниками – прагненням відповідати очікуванням дорослих або орієнтацією на ігрову діяльність, що свідчить про переважання ситуативних та ігрових мотивів.

Отримані результати констатувального експерименту дозволили виявити специфіку та проблемні зони у формуванні комунікативної готовності дітей до проєктної діяльності. Подальший аналіз дав можливість виокремити напрями педагогічного впливу, які сприятимуть формування комунікативних навичок, зокрема уточнення форм роботи, оптимізацію комунікативних ситуацій і добір відповідних дидактичних засобів.

За результатами діагностики рівнів сформованості комунікативних навичок дошкільнят, нами були отримані наступні результати, що продемонстровані у (табл. 2).

Як показують результати, більшість дітей продемонстрували середній рівень комунікативної готовності, що виявилось у вибіркового засвоєнні норм і правил спілкування, нестійкості позитивних комунікативних установок та обмеженості емоційного прояву у взаємодії з ровесниками.

Водночас близько половини дітей (50%) за когнітивним критерієм показали достатній рівень розуміння правил і норм спілкування, уміння орієнтуватися в типових ситуаціях взаємодії. Такі діти здатні адекватно оцінювати поведінку однолітків, доброзичливо ставляться до інших і виявляють готовність до партнерських форм взаємодії.

Таблиця 2

Результати діагностики рівнів сформованості комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку до застосування проєктної діяльності

Критерії	Рівні формування комунікативної готовності		
	Низький	Середній	Високий
Когнітивний	10,0%	40,0%	50,0%
Емоційний	75,0%	15,0%	10,0%
Поведінковий	50,0%	35,0%	15,0%
Середнє значення	48,0%	30,0%	25,0%

Певна частина дошкільників (40%) демонструє ситуативність комунікації: вони схильні діяти залежно від емоційного стану, можуть відтворити сутність правил, проте не завжди послідовно застосовують їх на практиці.

Водночас 20% дітей виявили низький рівень когнітивного компоненту – їм складно знаходити спільну мову, їхні знання про комунікацію фрагментарні, а вміння співвідносити їх із реальними життєвими ситуаціями є недостатніми. Такі результати свідчать про потребу в цілеспрямованій педагогічній підтримці, розвитку емоційного відгуку, самоконтролю та мотивації до спілкування.

Аналіз результатів за емоційним критерієм засвідчив, що лише 10% дітей стабільно демонструють виражені емоційні реакції в процесі спілкування та виконання завдань. Вони активно реагують на різні життєві ситуації, проявляють ентузіазм, щиро радіють успіхам або засмучуються в разі невдач. Такі діти відзначаються високою чутливістю, відкритістю у вияві почуттів, охоче беруть участь у спільній діяльності, виявляють готовність підтримати однолітків та дорослих, допомогти у виконанні спільних завдань.

Близько 15% дітей виявляють зацікавленість та емоційну включеність епізодично – їхній інтерес зберігається переважно за наявності зовнішніх стимулів або заохочень з боку дорослих. Це свідчить про потребу у створенні додаткових умов, які б підтримували позитивний емоційний фон спілкування та сприяли внутрішній мотивації до участі у діяльності.

Водночас більшість дітей (75%) демонструють знижену емоційну активність – вони не схильні відкрито висловлювати власні почуття або реагувати на переживання інших. Такі діти часто залишаються пасивними спостерігачами під час колективних ігор або спільних завдань, що ускладнює формування емоційно забарвленого спілкування та розвитку емпатії.

Результати діагностики поведінкового критерію показали, що 15% старших дошкільників мають високий рівень сформованості морально-комунікативних якостей. Вони демонструють повагу до себе та до оточення, чесність у висловлюваннях, відвертість у стосунках із ровесниками, готовність допомагати та брати відповідальність за спільну діяльність. Такі діти характеризуються стабільними моральними орієнтирами й виявляють інтерес до соціально значущих форм взаємодії.

В групі дітей із середнім рівнем комунікативної готовності (35%) спостерігається часткова сформованість поведінкових навичок: вони зазвичай прагнуть допомагати іншим, однак не завжди дотримуються правил чесності або відкритості у спілкуванні. Їхня поведінка здебільшого залежить від емоційного стану, настрою чи ставлення дорослого.

Половина досліджуваних (50%) показала низький рівень сформованості поведінкового компонента. Такі діти не виявляють сталого інтересу до спілкування, схильні уникати соціальних контактів, не завжди розуміють необхідність правдивості та щирості у взаєминах з іншими.

Діагностичне спостереження показало, що найбільшої уваги потребують саме діти з низьким рівнем комунікативної готовності, які становили близько 48% загальної кількості учасників. Вони не володіли достатніми засобами для досягнення комунікативних цілей, мали труднощі у зосередженні на завданні та не завжди розуміли його мету. Зі зростанням складності завдань у таких дітей спостерігалось підвищення напруженості, що створювало додаткове інтелектуальне й емоційне навантаження (рис. 1).

Діти із середнім рівнем сформованості комунікативної готовності (30%) продемонстрували достатню компетентність у використанні мовленнєвих засобів в практичному спілкуванні. Вони здатні будувати логічні висловлювання, підтримувати діалог із дорослими та однолітками, адекватно реагують на ситуації, що стимулює їхню активність і зацікавленість у процесі діяльності.

Високий рівень комунікативної готовності виявлено у 25% дітей. Вони демонструють високий ступінь самостійності, ініціативності та творчості в процесі мовленнєвої взаємодії. Такі діти володіють мовленнєвими засобами та уміють застосовувати їх у різних комунікативних ситуаціях, творчо використовують соціокультурний досвід, легко орієнтуються у спілкуванні з однолітками й дорослими, активно залучаються до проектної діяльності.

Отже, результати констатувального етапу експерименту показали, що комунікативна готовність старших дошкільників до участі в проектній діяльності є неоднорідною. В більшості дітей виявлено середній

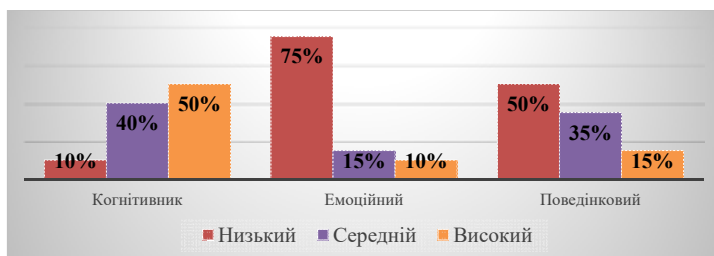

Рис. 1. Розподіл рівнів формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку до застосування проектної діяльності в ЗДО

рівень сформованості комунікативних умінь, тоді як майже половина має потребу у спеціально організованій педагогічній підтримці, спрямованій на розвиток емоційно-ціннісної сфери, удосконалення мовленнєвих умінь і формування позитивного ставлення до спільної діяльності.

Після проведеної експериментальної програми з формування комунікативних навичок у проєктній діяльності дітей шостого року життя, нам вдалося виявити помітну позитивну динаміку в рівнях готовності до спілкування та співпраці в експериментальній групі (ЕГ) (рис. 2). Кількість дітей із високим рівнем сформованості комунікативних навичок зросла до 30%, що на 15% перевищувало початкові показники, тоді як у контрольній групі (КГ) цей показник залишився на рівні 20%. Середній рівень комунікативної готовності у ЕГ охопив 55% дітей, а низький – лише 15%, що свідчить про ефективність педагогічних умов, спрямованих на розвиток мотивації, саморегуляції та орієнтації дітей на проєктну діяльність.

Детальніший аналіз компонентів комунікативної готовності показав, що змістовий компонент у ЕГ зазнав значних позитивних змін: високий рівень збільшився на 20%, а низький зменшився на 15%. Регулятивний компонент також показав зростання високого рівня на 15% та зменшення низького рівня на 20%. Орієнтаційний компонент зазнав подібної трансформації: 15% дітей досягли високого рівня, а низький рівень зменшився на 15%. Це свідчить про те, що діти не лише краще розуміють власні дії у спільній діяльності, а й проявляють готовність до активної участі, співпраці та ініціативи під час реалізації проєктів.

Водночас статистичний аналіз із використанням критерію Пірсона ($\chi^2=0,59$ при критичному значенні 5,99) показав, що відмінності між групами за рівнями мотиваційної готовності не є статистично значущими,

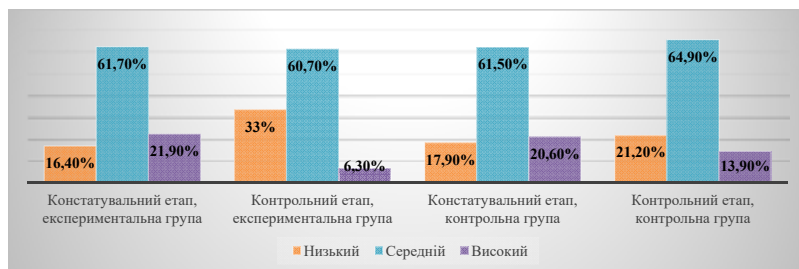

Рис. 2. Рівні комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку, зафіксовані на констатувальному та контрольному етапах дослідження

що можна пояснити невеликою кількістю учасників (20 дітей у кожній групі).

Незважаючи на це, якісні та кількісні результати в ЕГ підтверджують ефективність застосованих педагогічних умов. Ці дані демонструють необхідність продовження досліджень із розширеною вибіркою та вдосконалення методів діагностики для забезпечення стійких та системних змін у формуванні комунікативних навичок дітей старшого дошкільного віку.

Висновки. Після проведеного дослідження можна стверджувати, що формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку через проектну діяльність дає помітні позитивні результати. Експериментальна група продемонструвала підвищення рівня готовності до спілкування та співпраці: 30% дітей досягли високого рівня комунікативної готовності, 55% – середнього, і лише 15% залишилися на низькому рівні. Позитивні зміни спостерігалися у всіх компонентах комунікативної готовності – змістовому, регулятивному та орієнтаційному, що свідчить про розвиток у дітей мотивації, самоконтролю, емпатії та здатності до активної участі в спільній діяльності.

Разом з тим, результати показали, що значна частина дітей потребує додаткової педагогічної підтримки, особливо в формуванні емоційної чутливості, стабільності поведінкових реакцій та навичок конструктивної взаємодії. Отримані дані підкреслюють важливість цілеспрямованого педагогічного впливу та створення умов для розвитку комунікативної компетентності, адже саме вона забезпечує дітям успішну соціальну адаптацію, активну участь у колективі та готовність до подальшого навчання в школі.

Література

1. Данилевич Ю. О. Комунікативні навички та комунікативна компетентність, їх роль у здобутті освіти і формування комунікативних навичок упродовж професійної діяльності. *Медсестринство*. 2023. № 2. С. 56–65.
2. Єлдінова С. Особливості розвитку мовленнєвих навичок старших дошкільників в ігровій формі. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2022. Т. 1, № 1. С. 44–49. DOI: <https://doi.org/10.36550/978-617-8245-57-3-18>
3. Козак Л. В., Король Г. А. Проектна діяльність як чинник пізнавального розвитку дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 18, т. 3. С. 169–174.
4. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : підручник. 4-те вид. перероб. Київ : ВЦ «Академія», 2019. 408 с.
5. Потапенко К., Гужанова Т. С. Проектна діяльність у формуванні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти*. Хмельницький : ХГПА, 2024. С. 530–535.

References

1. Danylevych, Yu. O. (2023). Komunikativni navychky ta komunikativna kompetentnist, yikh rol u zdobutti osvity i formuvannya komunikativnykh navychok uprodovzh profesiinoi diialnosti [Communication skills and communicative competence, their role in obtaining education and forming communication skills throughout professional activity]. *Medsestrynstvo [Nursing]*, no 2, pp. 56–65 [in Ukrainian].
2. Yeldinova, S. (2022). Osoblyvosti rozvytku movlennievych navychok starshykh doshkilnykiv v ihrovii formi [Features of the development of speech skills in older preschoolers through play]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, vol. 1, no 1, pp. 44–49. doi: <https://doi.org/10.36550/978-617-8245-57-3-18>
3. Kozak, L. V., Korol, H. A. (2019). Proiektna diialnist yak chynnyk piznavalnoho rozvytku ditei doshkilnoho viku [Project activities as a factor in the cognitive development of preschool children]. *Innovatsiina pedahohika [Innovative pedagogy]*, issue 18, vol. 3, pp. 169–174 [in Ukrainian].
4. Ponimanska, T. (2019). Doshkilna pedahohika [Preschool pedagogy]. Kyiv, VTs "Academy", 408 p. [in Ukrainian].
5. Potapenko, K., Huzhanova, T. S. (2024). Proektna diialnist u formuvanni komunikativnoi kompetentnosti ditei starshoho doshkilnoho viku [Project activities in the development of communicative competence in older preschool children]. *Vprovadzhennia suchasnykh tekhnolohii v protsesi zabezpechennia yakisnoi pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv doshkilnoi osvity [Introduction of modern technologies in the process of ensuring high-quality training of future specialists in preschool education]*, pp. 530–535. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено комплексний аналіз проблеми формування комунікативних навичок у процесі проєктної діяльності дітей старшого дошкільного віку. Дослідження базується на положеннях Закону України «Про освіту», Закону України «Про дошкільну освіту» та Базового компонента дошкільної освіти (2021), які визначають розвиток мовленнєвої та комунікативної компетентності дитини як ключовий чинник її соціалізації та готовності до шкільного навчання. Встановлено, що сучасна система дошкільної освіти потребує оновлення форм і методів роботи з дітьми, спрямованих на розвиток умінь взаємодіяти, домовлятися, проявляти ініціативу та емпатію. Акцент зроблено на потенціалі проєктної діяльності як інтегративної педагогічної технології, що забезпечує практичне формування комунікативних умінь через співпрацю, спільне планування, обговорення та колективне вирішення творчих завдань.

У роботі визначено педагогічні умови, критерії та показники ефективного розвитку комунікативної готовності дітей у межах освітнього середовища закладу дошкільної освіти. Окреслено структурні компоненти комунікативної компетентності – когнітивний, емоційний і поведінковий – та охарактеризовано рівні їх сформованості. У дослідженні використано комплекс методів: аналіз, синтез, педагогічне спостереження, бесіду, анкетування, а також педагогічний експеримент із констатувальним, формувальним і контрольним етапами.

Результати емпіричного дослідження засвідчили позитивну динаміку розвитку комунікативних навичок дітей за умов системного застосування проєктних методів: підвищився рівень готовності до співпраці, комунікації, прояву емоційної

чуйності та здатності до саморегуляції. Наукова новизна роботи полягає у визначенні й експериментальній перевірці комплексу педагогічних умов, що інтегрують розвиток комунікативної компетентності з проектною діяльністю. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання у діяльності педагогів і методистів для вдосконалення змісту дошкільної освіти на засадах партнерства, співтворчості та гуманізації педагогічного процесу.

Ключові слова: комунікативні навички, проектна діяльність, дошкільний вік, комунікативна готовність, педагогічні умови, комунікативна компетентність, взаємодія.

Дата надходження статті: 31.10.2025

Дата прийняття статті: 25.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025